

Najnowsze nabytki w kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie -2021

9 lutego 2021 r.

Najnowsze nabytki w kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie

W ostatnim czasie zbiory Zamku Królewskiego w Warszawie zostały wzbogacone o dwa niezwykle cenne obiekty – portret Tadeusza Kościuszki z 1793 roku, autorstwa Józefa Grassiego oraz unikatowy element dawnej broni – XVI-wieczną głownię szabli, wykonaną w warsztatach lwowskich Ormian.

Zakupiony przez Zamek Królewski w Warszawie w grudniu 2020 r **Portret Tadeusza Kościuszki** (1793 r.; Józef Grassi, czarna, biała i czerwona kredka, papier 28,2 x 22,8 [43 x 35 x 5] cm) jest jednym z bardziej kameralnych przedstawień tego polskiego bohatera narodowego. Bez wątplenia to dzieło bardzo wysokiej klasy artystycznej, jedno z cenniejszych rysunkowych poloników, jakie pojawiły się na polskim rynku sztuki w ostatnim dziesięcioleciu.

Tadeusz Kościuszko ukazany jest tu w mundurze, na którym widnieją odznaczenia: Order Virtuti Militari i Order Cyncynata. Subtelny rysunek postaci, ukazanej w popiersiu, wykonany został kredkami, przy zastosowaniu bardzo miękkiego modelunku, szczególnie widocznego w sposobie przedstawienia włosów i oczu. Przeważająca część kompozycji została narysowana czarną kredką. Lekkości dodają wykonane bielą światła oraz usta, delikatnie podkreślone czerwienią. Pod wizerunkiem, na passe-partout widnieje naniesiony ołówkiem napis: *Kosciusko I Dessiné après Nature le 2 août 1793*. Do odwrotcia portretu przymocowana jest kartka z notatką w języku francuskim, informująca o autorstwie Józefa Grassiego. To nie jedyne dzieło tego wybitnego artysty przedstawiające Kościuszkę – Grassi portretował Naczelnika parokrotnie.

Dzieło trafiło do zbiorów Zamku dzięki dotacji Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu. Wykonane jest na bardzo wrażliwym materiale, czyli papierze i dlatego nie będzie mogło być prezentowane na stałej ekspozycji. Planujemy jednak jeszcze w tym roku udostępnić rysunek przez jakiś czas w Apartamencie księcia Józefa Poniatowskiego w pałacu Pod Blachą.

Nie mniej unikatowym wyrobem, który trafił do zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie z prywatnej kolekcji rodziny Michalskich, jest **głownia szabli**, zdobiona w warsztatach Ormian lwowskich, którą od niedawna można podziwiać na stałej ekspozycji *Kolekcji Militariów* w Izdebce Wieży Grodzkiej Zamku Królewskiego. Element uzbrojenia, o długości 92 cm, wykuty najprawdopodobniej w końcu XVI wieku (?) na terenach Turcji lub Persji, który posiada efektowny ornament ze złota i kamieni półszlachetnych, powstał zapewne już w XVII stuleciu. O unikatowym charakterze tego paradnego dzieła świadczą zamontowane w jego części przygbietowej trzy rowki z ołowianymi kulkami, które spełniały swoją rolę podczas zadawania ciosu, wzmacniając siłę ciosu. Takie egzemplarze stanowią rzadkość w zbiorach uzbrojenia wschodniego – zarówno w kolekcjach europejskich, jak i tureckich.

Analiza zdobień znajdujących się na płazie wewnętrznym głowni (awersie), wskazuje, iż zostały one wykonane najprawdopodobniej w warsztatach Ormian lwowskich. Delikatny złoty ornament w postaci floralnej został wkuty na całej długości płazu głowni i uzupełniony półszlachetnymi kamieniami, ustawionymi po trzy w rzędach. Wzdłuż tak misternie zdobionego elementu, w osi

krzywizny, zostały zamontowane wspomniane wyżej trzy rowki z kulkami ołowianymi, które podążają za ruchem głowni.

Płaz zewnętrzny (rewers) zabytku, dekorowany jest drobnymi złoconiami o charakterystyce roślinnej. W dolnej części zastawy widnieje wybita złotem Matka Boska z Dzieciątkiem. Przedstawienie to znajduje się pomiędzy dwoma gromnicami, bitymi srebrem bezpośrednio na głowni.

Motyw zdobniczy, znajdujący się na wewnętrznym płazie, charakterystyczny dla lwowskiej manufaktury, pojawia się chociażby na szabli orlej z końca XVII wieku, która znalazła się w zbrojowni Króla Jana III Sobieskiego, a od 1812 roku zdołała zbrojownię Radziwiłłów w Nieświeżu, a następnie zbiory Ermitażu w Petersburgu. Szabla, rewindykowana z ZSRR w 1924 roku, aktualnie znajduje się w Państwowych Zbiorach Sztuki na Wawelu (nr inw.171). Bardzo podobny charakter dekoracji posiada także szabla podarowana Tadeuszowi Kościuszce przez Ormian lwowskich, wykonana także w lwowskiej manufakturze. Jednak żaden z tych dwóch egzemplarzy nie posiada rowków z kulkami ołowianymi.